

Zdenko Kodrič

Peter Kolšek: *Vaserkeber in druge dogodbe*.

Maribor: Litera (Nova znamenja), 2010.

Peter Kolšek je pomembno ime slovenskega novinarstva. Njegove kolumne in njegovi komentarji, ki izhajajo v časniku Delo, so traktati, ki so se – kot javni artefakti – že zapisali v žurnalistične anale. Bralec je najprej začuden nad tem, da kolumne in komentarji izidejo v knjižni obliki. Očitki, češ zakaj v digitalizirani dobi na novo tiskati časnikarske izdelke, gredo tudi na rovaš založbe. Toda če bralec Kolškove dogodbe prebere v enem samem zamahu, se naleze prepričanja, da knjižna oblika ni pomota niti strel v prazno. To ni abotna strategija za dialog med avtorjem in bralcem, marveč sistemska rešitev branja in pisanja. Kolšek z zbranimi kolumnami in komentarji, ki so izhajali v Sobotni prilogi in na kulturnih straneh Dela od januarja 2001 do marca 2010, dokazuje, da je izreden erudit in še več: odličen poznavalec slovenske družbe, njenih kompliciranih političnih, kulturnih ali nacionalnih vprašanj.

Besedila so v knjigi z nenavadnim naslovom razvrščena kronološko. In takšna odločitev je popolnoma pravilna, saj tako bralec lažje sledi Kolškovim kritičnim in odobravajočim razmislekom o državi in ljudeh, o kulturi in politiki. Če se najprej ustavim pri naslovu *Vaserkeber in druge dogodbe*, je nujno pojasnilo: Kolšek v uvodnem besedilu z naslovom *Vaserkeber* napiše, da je nekoč živel duhovnik, ki je Boga slavil tako, da se je boril zoper alkoholizem in surovost. Zaradi tega so mu ljudje kmalu dali vzdevek Vaserkalan. Vaserkeber je logično nadaljevanje svete vojne proti slovenskemu pijanstvu. Kolšek župnika Kalana spretno poveže z nekdanjim ministrom Kebrom, ki je pred desetimi leti predlagal zakon o omejevanju alkohola. Potemtakem je Vaserkeber Kolškov logičen žurnalističen "izum". Toda glavni poudarek ni na vzdevkih; avtorju uspe besedilo zaokrožiti tako, da je njegov komentar večplasten in ne nazadnje tudi nekoliko naklonjen predlogu ministra Kebra. Kolšek namreč zapiše, da Keber ni represiven Rugelj in tudi ne idealističen župnik Vaserkalan.

Iz slednjega so se pred sto leti norčevali liberalci, iz Vesperkebra pa skoraj vsi Slovenci, opozori Kolšek. In podobnih dogodkov je v knjigi še več. Vse imajo skupno stičišče: opozarjajo na odprta vprašanja in, kar je še posebej pohvalno, vsi Kolškovi komentarji so tudi zaključeni s problemskim razmislekom, ki nakazuje rešitev. Kolumnist mlajše generacije Jasmin B. Frelih bi jo lahko razumel takole: “Ni na nas, da zakoličimo pomen. Mi samo odločamo. Izbiramo.”

Sedemdeset kolumen in komentarjev je napisanih z veliko mero kritičnosti, iz njih vejejo kronične težave, ki jih povzročajo posamezna javna in politična veličastva. Kolšek skuša z besedili vplivati na beročo javnost s svojo notranjo močjo, ki po navadi zraste iz posameznikove nemoči. Če pisec oziroma opazovalec ljudi in dogodkov ujame posameznikovo nemoč, se zgodi dvoje: napiše dober komentar in vpliva na javno mnenje. Kolškova knjiga časnikarskih besedil v slovenski prostor ne prinaša revolucionarnega premika, vnaša pa učno snov o tem, kako pisati kolumne in komentarje. Pisanje je namreč za zgled ne le prihajajoči mladi generaciji novinarjev, ampak tudi starejšim časnikarjem, ki še zmeraj ne razlikujejo komentarja od poročila in kolumne od uredniškega stališča. Četudi iz knjige tu in tam švigne liberalna, da ne rečem levičarska puščica v tarče desnih oziroma konzervativnih političnih grupacij (tudi umetnikov), je Kolškovo pisanje objektivno, racionalno in kritično do vseh političnih opcij in vlad v Republiki Sloveniji. Besedila osvetljujejo napake oblastnikov, tajkunov, umetnikov, podjetnikov in ekonomistov, ki se navdušujejo nad idejami Mića Mrkaića. Kolšek ne osvetljuje le “napake” v sistemu, marveč tudi opozarja na ugodja prihodnosti. V tem kontekstu še posebej pade v oči besedilo o elektronski knjigi. Mirno lahko zatrdim, da gre za antologijski esej, ki na luciden in humoren način govori o “eliminaciji literarnega teksta in eksploziji zasebniške medkulturnosti in polliterarnem babilonu”. Takoj za njim uvrščam esej z naslovom *Brižinski spomeniki ali koliko je kaj vredno*. Avtorja je v premišljevanje in pisanje “prisilila” dražba Picassovega platna *Fant s pipo*. Slika je v Londonu na dražbi dosegla vrtočljivo ceno, 104 milijone evrov. Na drugi strani morja in daleč od Londona so pred stoletji nastali *Brižinski spomeniki*. Kolšek bralcu izda, da so vredni šest milijonov evrov ali 500 avtomobilov srednjega razreda. Primerjava je arogantna, vendar ustrezna, saj Kolšek na prefinjen način primerja vrednosti in cene z absurdi, kot so mrtev generalni sekretar OZN Kofi Anan in Osama bin Laden. Če je prvi vreden deset kilogramov zlata, drugi pa 50 milijonov dolarjev, imajo *Brižinski spomeniki* – glede na globalna trupla – solidno izklicno ceno, poudarja in prepričljivo opozori na globalno vrednostno situacijo, ki je nekakšen mutant sodobnih vrednot.

Še posebej navdušujoči so spominski fragmenti, ki jih Kolšek posveča Vladimirju Bartolu, Svetlani Makarovič, Edvardu Kocbeku, Danetu Zajcu, Zoranu Mušiču, Lojzetu Kovačiču, Jožetu Toporišiču, Andreju O. Župančiču, Pavlu Golii in Tarasu Kermaunerju. O slednjem se je v svojem značilnem slogu (5. maja 2005) spraševal, kaj se je zgodilo, da je Kermauner iz nekajletne anonimnosti spet stopil pred javnost? In najde odgovor: odkrili so ga mladi iz kroga Beletrine, generacija, ki takrat, ko je šel v svoj kraški azil, še ni javno vihtela peres, niti brusiti jih še ni začela. Zanje je TK starec iz bližnje davnine, intelektualna legenda, prvovrstna trofeja. In prav ti mladi so prišli z njegovo pomočjo do slave, saj jih je Kermauner razglasil za največje pisatelje. Omenjeni zapisi so nekakšni literarni kroki, ki bralca ne le ozaveščajo o rečeh in ljudeh, marveč ga tudi opominjajo, da imen, likov in njihovih usod ne sme pozabiti za nobeno ceno. Kolšek o Zajcu, na primer, pravi, da je slovenski pesnik, ki je iz subjektivnega sveta umaknil idealitete, iz družbene realnosti pa iluzije. Tudi za Kovačiča ima primerno sintagmo: njegova dela so eminentna evropska literatura.

Kolškov *Vaserkeber* zahteva bralca s kondicijo in znanjem. Njegove meje pisanja so tako široke, da brez brskanja po spominu ne gre. Če je Kolškov esej v časopisu udaril z glavico na žeblico, jo v knjigi skorajda zgreši, kajti bralec se mora pogosto vračati v zgodovino in primerjati misel s časom in prostorom, v katerem je nastajala avtorjeva zgodba. Včasih se zdi, da je prav to iskanje zgodovinskega konteksta čarnost Kolškove knjige in da njegove časnikarske pomisli niso streljale mimo ali kot je zapisano na zavihku knjige: komentarji in kolumne "demokratizirajo sicer odmaknjeno esejistično zvrst – to so eseji za vsakdanjo rabo".